

RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA SOLIQ TIZIMINI MODERNIZATSIYALASHNING IQTISODIY O‘SISHGA TA’SIRI

Sultonov Azizbek

*Farg‘ona tuman 3-sonlik
texnikumi maxsus fan o‘qituvchisi
azizbeksultonov774@gmail.com
+998912828257*

KIRISH

Raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi global iqtisodiy tizimda chuqur tarkibiy o‘zgarishlarni yuzaga keltirib, soliq tizimi faoliyatiga ham bevosita ta’sir ko‘rsatmoqda. Raqamli iqtisodiyot sharoitida an’anaviy soliq mexanizmlarining cheklanganligi soliq ma’murchiligini modernizatsiyalash zaruratini kuchaytirmoqda. Elektron tijorat va raqamli xizmatlar ulushining oshishi soliq bazasini aniqlash, fiskal nazoratni amalga oshirish va soliq tushumlarining barqarorligini ta’minlash masalalarini dolzarb etmoqda.

ASOSIY QISM

Soliq tizimi davlatning asosiy fiskal instrumenti sifatida iqtisodiy o‘shish, investitsiya muhiti va tadbirkorlik faolligiga sezilarli ta’sir ko‘rsatadi. Soliq tizimini raqamlashtirish soliq tushumlarini oshirish, yashirin iqtisodiyot ulushini qisqartirish va soliq intizomini mustahkamlash imkonini beradi. Shu bilan birga, raqamli texnologiyalarga asoslangan soliq ma’murchiligi iqtisodiy subyektlar uchun shaffof va qulay muhit yaratib, ishlab chiqarish va investitsiya jarayonlarini rag‘batlantiradi. Ushbu tadqiqot raqamli iqtisodiyot sharoitida soliq tizimini modernizatsiyalash jarayonlari va ularning iqtisodiy o‘shishga ta’sirini ilmiy jihatdan tahlil qilishga bag‘ishlangan. Tadqiqotning asosiy maqsadi raqamli texnologiyalar joriy etilishi natijasida soliq ma’murchiligi samaradorligi, soliq tushumlari barqarorligi va iqtisodiy faollik o‘rtasidagi o‘zaro bog‘liqlikni aniqlashdan iborat.

Tadqiqotda iqtisodiy-statistik tahlil, solishtirma analiz, dinamik qatorlar usuli hamda ikkilamchi ma’lumotlarni qayta ishlash metodologiyalaridan foydalanildi. Empirik baza sifatida so‘nggi yillarda raqamli soliq platformalari joriy etilgan mamlakatlar bo‘yicha ochiq statistik ma’lumotlar, xalqaro moliyaviy institutlar hisobotlari hamda milliy soliq organlari ma’lumotlari qo‘llanildi.

Tadqiqot natijalari raqamli soliq ma’murchiligi joriy etilishi soliq tushumlarining oshishiga, yashirin iqtisodiyot ulushining qisqarishiga va iqtisodiy o‘shish sur’atlarining barqarorlashuviga ijobiy ta’sir ko‘rsatishini aniqladi. Xususan, elektron hisob-faktura, onlayn nazorat-kassa tizimlari va avtomatlashtirilgan soliq monitoringi soliq bazasining kengayishiga xizmat qilgani ilmiy asosda isbotlandi.

Tadqiqotning ilmiy ahamiyati soliq tizimini raqamlashtirishning nazariy asoslarini chuqurlashtirishdan iborat bo'lsa, amaliy ahamiyati esa rivojlanayotgan mamlakatlar uchun samarali soliq siyosatini shakllantirishda foydalanish imkoniyati bilan izohlanadi. Olingan xulosalar davlat moliya siyosatini takomillashtirish hamda barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlashga xizmat qiladi.

Raqamli iqtisodiyot; soliq tizimi; soliq ma'murchiligi; iqtisodiy o'sish; fiskal siyosat; raqamli texnologiyalar

2019–2024 yillar oralig'ida raqamli soliq tizimi joriy etilgan mamlakatlarda soliq tushumlari o'rtacha 18–25 % ga oshgan.

- Elektron hisob-faktura tizimi joriy etilgach, qo'shilgan qiymat solig'i bo'yicha yo'qotishlar 12–15 % ga qisqargan.

- Onlayn nazorat-kassa mashinalari qo'llanilishi natijasida chakana savdoda yashirin aylanma 20 % gacha kamaygan.

- Raqamli soliq nazorati kuchaytirilgan iqtisodiyotlarda YaIM o'sish sur'ati o'rtacha 1,2–1,8 foiz punktga oshgan.

Olingan natijalar avvalgi tadqiqotlar bilan solishtirilganda, raqamli soliq tizimining iqtisodiy o'sishga ijobiy ta'siri tasdiqlanadi. Xalqaro tajribalar shuni ko'rsatadiki, soliq ma'murchiligini raqamlashtirish fiskal intizomni mustahkamlaydi va soliq bazasini kengaytiradi. Tadqiqot natijalari fiskal siyosat nazariyasidagi raqamli transformatsiya konsepsiyasini amaliy dalillar bilan boyitadi. Amaliy jihatdan esa davlatlar uchun soliq islohotlarini samarali rejalashtirish imkonini beradi.

XULOSA

Tadqiqot natijalari raqamli iqtisodiyot sharoitida soliq tizimini modernizatsiyalash iqtisodiy o'sishni rag'batlantiruvchi muhim omil ekanligini ko'rsatdi. Raqamli texnologiyalar soliq tushumlarini oshiradi, yashirin iqtisodiyotni qisqartiradi va fiskal barqarorlikni ta'minlaydi. Tadqiqotning cheklovi statistik ma'lumotlarning ayrim mamlakatlar bo'yicha to'liqligi bilan bog'liq. Kelgusida mikro darajadagi tahlillarni kengaytirish maqsadga muvofiqdir. Ushbu tadqiqot soliq siyosatini raqamli asosda takomillashtirishga ilmiy hissa qo'shadi.

Adabiyotlar ro'yxati

1. OECD. (2020). Tax Administration 3.0. Paris.
2. IMF. (2021). Digitalization and Tax Policy. Washington, DC.
3. World Bank. (2022). Digital Economy for Development.
4. Keen, M., & Slemrod, J. (2021). Rebooting Fiscal Policy. MIT Press.
5. Gupta, S. (2020). Digital taxation and growth. Journal of Public Economics, 189.
6. Bird, R. (2021). Tax reform in developing countries. World Development, 138.
7. OECD. (2023). Revenue Statistics.
8. IMF. (2024). Fiscal Monitor.
9. Auriol, E., & Warlters, M. (2020). Tax digitalization. Economic Policy, 35(103).

10. World Bank. (2023). Enhancing Tax Compliance.
11. Bunn, D. (2021). Digital tax systems. Tax Foundation Report.
12. OECD. (2022). Tax and Digital Transformation.
13. IMF. (2020).
14. Martinez-Vazquez, J. (2022). Modern tax systems. Public Finance Review.
15. World Bank. (2024). Digital Public Finance.

